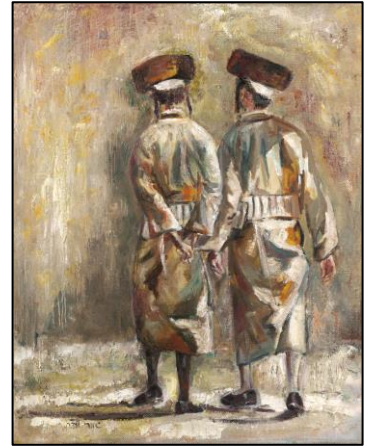

לדמות דיוקנו של יהודי ירושלמי

במאמר (שמופיע במבוא לספרו "בצל צח") מנסה הסופר ד. זריצקי לשרטט קווים לשונה ולמיוחד בדמותיהם של יהודי ירושלים לפניכם קטעים מן המאמר. בכל קטע מתוארת דמות, קראו את הקטעים והשלימו את השאלות שמופיעות אחריהם:

קטע א'

אולי הכרתם את השמש של "החורבה"? בודאי, אם רק ירושלמי אתה מאותם הזמנים בשעה שירושלים לא היתה לא של זהב ולא של כסף ולא של נחושת - אלא ירושלים של קודש שצינורות הפרנסה הושפעו מן הכותל ומן הכוללים. אם אתם מאותם ירושלמיים, הרי בודאי קמתם כמו כל הירושלמיים בהשכמת הבוקר, כדי ללמוד בהשכמה בישיבת "עץ חיים". הקטנים שבהם הלכו גם הם, אולם לאו דוקא לַשְׁמָה, אלא משום ששם קבלו כוס קפה או תה מהביל מידי של השמש. הוא היה שמש, פשוטו כמשמעו, כפי שאתם ואני מבינים את המילה הזו ואת תפקידה, ובתוקף תפקידו היה משרת את כל הלומדים, מביא להם קפה מחלק לכולם ואחר כך אוסף את הכוסות ואת הספלים ורוחצם ומכינם למחר, והיה מתהלך שמש זה ומשמש את הלומדים ותוך כדי כך לא הפסיק למלמל, לא עמדו על טבעו של מלמול זה עד אשר בדקו ומצאו שהוא לומד ש"ס בעל פה.

- מי היא הדמות הירושלמית ומה משלח ידה
- תארו את הדמות בעת מילוי תפקידה
- כיצד התגלה גדולתה של הדמות וצדקותה

קטע ב'

והסבל הספרדי הזה?

סבל, מה טיבו בכל העולם כולו? מסורבל הוא לא רק בגופו אלא גם בפנימיותו, בור אף על פי ששומר מצוות הוא, אולם אין לו מושג בשרשי המצווה אלא עושה ומקיים מצוות אנשים מלומדה. רגילים אנו לראות את הסבל כשהוא יושב וכולו עטוף בגופניות בשרית, מותניו קשורים בחבל והוא מחכה לסחיבת ארגזים גדולים וכיוצא בזה. וגם הסבל הספרדי הזה טרח ועמל כל יומו בסבלנות, עבד עבודת פרך לפרנס את משפחתו, אף אחד לא שם עליו עין. אולם כשהוא הלך לבית עולמו מצאו אצלו פירוש על כתבי האר"י הקדוש, אצל הסבל הירושלמי.

- מי היא הדמות הירושלמית ומה משלח ידה
- תארו את הדמות בעת מילוי תפקידה
- כיצד התגלתה גדולתה וצדקותה של הדמות

קטע ג'

וגם אותו דוור היה ירושלמי, אף על פי שהוא הגיע מרוסיה הצארית ואף "שימש" את הצאר חמש או עשר שנים רצופות בצבא שלו. הוא הגיע לכאן, אף אחד אינו יודע כיצד למד ומתי, פתאום ראו אדם זה בירושלים, ואין שואלים כאן פספורטים, ואין דורשים זכות אבות. התהלך היהודי הזה בין הירושלמיים בלבושם, במתכונתם ובהליכותיהם. חיפשו דוור שיחלק את הדואר המגיע מחוץ-לארץ, אף על פי שלא היה מרובה, בכל זאת ציפו לו הרבה אנשים, והוא נטל על עצמו לחלק את המכתבים הללו או הצרורות ובשעת מזל - את הכספים. ואף אחד לא ידע היכן הוא מתגורר, וכי למי זה איכפת, העיקר שהוא נמצא בירושלים. עד שנזקקו לו ולא מצאוהו בבית

כנסת שהיה מתפלל בו, הלכו לחפש אותו בין הסימטאות ובחצרות ומצאוהו בחדר-לא-חדר שאפילה אפפה אותו, ללא רהיטים כלל מלבד ארגז רעוע של תפוזים. הוא שכב על הריצפה ועיין בספר. עמדו האנשים המומים למראה העניות הזו שאף בירושלים לא היתה דוגמתה, והוא חלש מכדי לקום ולכבדם, מחייך חיוך של הכנעה. אמרו לו: ולמה לא שחת על מצבך עמנו, וכי כל כך קשה להשיג לפחות מטה של ברזל משומשת אמר להם: רבותי, וכי משום שאין להשיג מיטה בירושלים אני שוכב כך, לא כי אלא טעם כמוס עמדי. תמהו האנשים על תשובה זו, הרי אדם זה אינו נמנה על הלמדנים ואף לא על המקובלים, חייל רוסי הוא שהגיע לכאן, ומה ענינו עם דברים כמוסים/עמדו עליו עד שנאנח ואמר בפשטות של יהודי ירושלמי: - העבודה, כשאני נזכר בלכתי לשכב על מיטה, שעל ראשי שכנית קל, גם על ראשי המיושן והמפורט שאין בו כלום, גם עליו שכנית קל, שכנית קל, אתם מבינים, נתפס אני לחרדה כה גדולה, עד שאני רועד כולי ממש כמו בקדחת, וחושש אני שמא אתגלגל מן המיטה ואחבול בעצמי. הם לא התפלאו על הדוור הזה, פנו והלכו להם, הם ידעו כי הוא יהודי ירושלמי פשוט.

א. מי היא הדמות הירושלמית, ומה משלח ידה

ב. מהיכן היה מוצאה?

ג. כיצד גילו את גדלותה וצדקותה של הדמות?

קטע ד'

בואו ונתבונן באותן שתי נשים ירושלמיות, ששתיהן עניות ועניותן מעמידה אותן על דעתן, שתיהן מוכרות מיני תרגימא, זו בקרן זוית אחת וזו - בקרן זוית שניה של אותו רחוב, שתיהן זקוקות לפדיון המפרנס את בעליהן השוקדים על התורה. אין הן קרובות זו לזו, אלא ששתיהן ירושלמיות. ראתה זו שעבר אחד על פני הראשונה ולא ביקש כלום ודוקא על ידה הוא נעצר ומבקש לקנות משהו, אומרת היא לו בטרונייה, וכי שלי מן השמים נפלו ושל שכנתי מן הארץ הורמו, שפסחת עליה ובאת דוקא אלי! והיא, האם לא לפרנסה זקוקה, וי וי כמה היא זקוקה לדבר זה. נכנסו דברי האשה ללבכם ואתם מהללים אותה על יושרה ופונים מיד אל שכנתה העומדת בקצה הרחוב השני, אלא שגם השניה תעשה כמיטב יכולתה ולשונה להסביר לכם, כי תוצרתה אינה עולה במאומה על זו של שכנתה מעבר לרחוב, ונאפו באותה המאפיה וכשרות למהדרין מן המהדרין, ואם אדוני הנכבד כבר ביקש לקנות אצל שכנתי זו, למה פתאום נתיישב ובא אלי? וכי היא אינה זקוקה לפרנסה, וי וי כמה היא זקוקה לדבר זה. אין זה סיפור בדים, יהודים ירושלמיים יספרו לכם על נשים כאלה בירושלים של אז.

א. מי הן הדמויות הירושלמיות? מה משלח ידן

ב. תארי את צדקותן וחסידותן